

SOLSKI PRIJATEL.

Izhaja vsak torek na pol poli in velja na leto 2 fl. 12 kr. po pošti, 1 fl. 36 kr. brez pošte.

Číslo 1. V torek 3. januarja 1854. III. tečaj.

Tonček v šoli.

Bližal se je den, ko bo Tonček začel drugo leto u šolo hoditi. Tri nedele poprej so g. fajmošter iz kancelna oznanili, kdaj se bode spet šola začela, so staršem na serce govorili, da naj ljube otročiče s potrebnimi rečmi oskerbé in jih pridno u šolo pošiljajo: saj je poduk in lepa izreja nar večje bogastvo, ki ga svojim zamorejo zapustiti. — Prišel je den, ko se je šola začela. Veliki zvon je zapel in oznanil, da je dones imeniten den za celo faro.

Od vsih strani so jo otroci proti šoli mahali; šolska izba je bila skoraj pretesna. Lepo sparane šolarje g. učitel v cerkev pelajo; tam se sv. meša slovesno opravi in sv. Duh na pomoč pokliče. Po dokončanej božjej službi se otroci vsi lepo zaporedoma v šolo vernejo in se tiho vsedejo. Koj hitro so bili g. fajmošter, pravi dušen pastir in iskren prijatel šol in mladine, za učenci v šoli, so pričujoče prijazno pogledovali in potem takole začeli:

Ljubi moji učenci in učenke!

Novo šolsko leto dones začnemo. „Kar pa začneš, s Bogom začni — da ti srečno pojde spod rok,“ tako sem vas lani velikokrat nagovoril. Novo šolsko leto s Bogom začeti, smo bili sedaj v cerkvi, smo sv. mešo pobožno služili in sv. Duha na pomoč klicali.

Da bi vsmileni Oče nebeški nam vsim pomagal, — meni, da bi vas prav učil, — vam, da bi se radi učili! Bog je moja priča, da je to moja nar večja skerb, vas tako učiti, da bote tukaj na zemlji srečni, tamkej v večnosti pa zveličani. Oh! kako svet poklic, — kako težka butara! Zato vsak den Boga prosim, da mi On pomaga in me podpira. — Pa tudi vi, ljubi moji! morate svoje

storiti, alj kar je vse moje delo zgubleno in zastonj. Zategadel poslušajte, kar od vas hočem, da bi storili, in scer storili celo šolsko leto in vsi učenci in učenke! Hočem:

1. da pridno v šolo hodite in dobro pazite.

Lepih in imenitnih reči se imate v šoli učiti; tukaj srečno živeti, enkrat pa u nebesa priti. Vsaka ura u šoli je zlata in srebra vredna; pa ure, dni in leta hitro minejo, gorje! kdor jih zamudi! Ne bote imeli vselej svojih ljubih staršev in dobrotnikov, kateri bi za vas skerbeli; 10, 15, 20 let bo komaj minulo, in vi bote dorasli; tedaj se bo vam reklo: „Sam si svoj kruh prisluži.“ Žalostno, ako bi se nič ne naučili! Glejte, kako pridne bčelice in mravlice vigred in po letu nosijo in naberajo, da po zimi kaj jesti imajo. Za vas je sedaj prijetna vigred, zato nosite in naberajte pridno za jesen in zimo! Le nobene urice v šoli ne zamudite; svoje rokice sklenite in stariše zaskozjibog prosite, da vam brez velike potrebe v šolo ne branijo alj domá obderžajo. Ko ura vdari, le urno na noge; saj je šola fleten in vesel kraj. Šola je pa tudi svet kraj; lepo in tiho se v šoli obnašajte, zvesto poslušajte, tenjko pazite, in urno bogajte. Le g. učitelja žaliti ne, to bi bil velik greh: g. učitelj so vaš nar večji dobrotnik, zato jih radi imejte in lepo bogajte! Dalje hočem:

2. da se v cerkvi spodobno obnašate.

Šola je svet kraj, alj še svetejši kraj je cerkev; tu je hiša božja, tu Bog sam prebiva. Tam na svetem oltarju je Jezus Kristus, pridnih otrok nar boljši prijatelj; prosite ga, kar potrebujete, on bo vas razsvetil in poterdil, da bote se radi in lahko učili in lepo živeli. U cerkvi imate svoje odločeno mesto — tam blizo oltarja, vsi se hitro in vselej totje podajte, pri sv. maši lepo pojte in pobožno molite, in božjo besedo zvesto poslušajte! U nedelah in praznikih ne sme nobeden šolar sv. meše muditi alj zanemarjati, tudi po zimi ne. Nekteri iz med vas so pretečeno leto tudi pridigo pridno obiskovali in božjo besedo radi poslušali. Tako je lepo, — veliko veselje so mi s tim napravili.

Ravno to, — terdno zaupam, — bojo tudi letos storili. Obljubim tistim, ki bojo pri tem nar pridniši, na koncu šols. leta posebno veselje napraviti. Na vas, ki ste starejši in bolje odraščeni, se posebno

zanesem in pričakujem, da bote svojim součencem lep izgled dajali! Veselilo me bode tudi, ako bom tudi pri keršanskem nauku in litanii veliko šolarjev in šolare vidil; posebno lahko to storite vi, ki nimate tako daleč v cerkev.

Še nekaj imam na sercu. Prav, da po nauku enmalo igrate in se oddahnete, pa to bi mi ne dopadlo, ako bi blizo alj okolj cerkve igrali in polom delali. Poiščite si taj drugih prostorov za to, saj jih imate. Bog je k Mojzesu iz gorečega germa govoril in k sebi ga klical. Mojzes se napravi iti, alj Bog mu iz germa zakliče: „Izuj svoje čevle; zakaj mesto, kjer stojiš, je sveto.“ Ravno tako Jezus Kristus kliče iz sv. tabernakelna, kjer je v presvetem rešnjem telesu pričujoč. — Hočem:

3. da to, kar ste se v šoli in cerkvi naučili in navadili, tudi povsod očitno pokažete.

Kako se imate taj obnašati na potu v šolo in povsod drugod tudi? Že večkrat ste slišali, pa dones vam to še enkrat serčno priporočim: Neporedni otroci so gerdoba in sramota cele fare. Alj hočete taj vaše starše, učenike in druge poštene ljudi v sramoto pripraviti? Oh tega Bog obvari, — ne bote tako hudobni otroci, kaj ne?

Lepo se taj zadržite! O pravem času pojdite od doma. Po poti se ne mudite, da ne zamudite. Ojstra je prepoved, se med ljudi vtikati. Tiho in pametno hodite. Pozdravljajte ljudi, ktere srečate. Ne delajte škode, da bi po setvi alj po travi hodili. Drevja ne lomite, ne dražite živine. Dečki naj hodijo posebej, dekleta le s dekleti. — Če hočete biti pridni učenci in učenke, svoje reči imejte v lepem redu. Ne mažite in ne kvarite šolskih stvari. Šolska priprava je draga. Preden v šolo greste, pogledjte, česar bote dones v šoli potrebovali. Ne jemlite več orodja v šolo, kakor je treba. Nožev, meril in druge nepotrebne ropotije v šolo ne nosite. Šola je za nauk, ne za igro. — Pogledjte tudi, če je obleka čedna. Obraz in roke si vmižite, tudi noge, kedar bosihodite. Nohte čedno porezite, lase poravnajte. Dečki morajo biti počesani, dekleta čedno opletene. Potrebo opravljajte doma, ne na poti. — Pred šolo blato otrebite, in stresite sneg, pozdravite sošolarje. Pred šolo se ne mudite, v šoli klobuke, kape,

strehe in kernirje denite na svoje mesto. Priklonite se gosp. učitelju, ter jim povejte, če kaj imate. — Ne pozabite, da je Bog povsod pri vas, da vse vidi in sliši, kar mislite, govorite in delate: brumni in pošteni bodite in radi molite! —

Taka bode lepa — vam, vašim starišem in učiteljem na čast in veselje. Bog in ljudi vas bojo radi imeli. Slednič še hočem:

4. *da se med seboj radi imate in ljubite.*

Sv. Janez je nekdam rekel: „Otročiči, ljubite se med seboj.“ Tako tudi jaz dones vam rečem: „Šolarji, ljubite se med seboj!“ Ne glejte na to, alj je kdo bogatih alj revnih starišev sin alj hčer, ali ima kdo lepo ali borno obleko na sebi. Kdor nar bolj boga, se nar boljše uči in nar lepše obnaša, je nar pridnejši, je prvi in nar boljši. Vsi ste bratje in sestre, lepo se taj imejte; mirni in prijazni bodite, radi si postrežite. Odljuden otrok, ki druge draži in nepokoj dela, naj na samem sedi; bratovska ljubezen je med šolarji lepa, nevošljivost je pa gerda. Ne bodite zavidni tistim, ki na prednjem mestu sedijo; pridni bodite in lepo bogajte, tudi vi bote naprej prišli in marsikterega prekosili. Ako vidite, da se nekteri ne obnaša prav, prijazno ga opomnite in posvarite. Iz 'golega sovražtva, brez sile naj nihče nikogar ne toži; povedati se pa mora, kar se v šoli alj po poti alj doma hudega zgodi. Vsak naj pove po resnici in pravici; legati Bog ne daj. — Eden drugemu lep izgled dajajte; groza in strah, če bi kdo družega v greh zapeljal. Sam Jezus pravi: „Gorje človeku, po katerem pohujšanje pride!“ —

Imenitno delo smo dones začeli. Učili se bote, kaj storiti, da bote tukaj pošteni in srečni ljudje, tam v nebesih pa večno zveličani. Da to delo srečno spod rok pojde, sem pokazal, kaj imate storiti. Hodite vsak den v šolo, dobro pazite in pridno se učite; — obnašajte se v cerkvi in v šoli, doma in na poti lepo in pošteno; — radi se med seboj imejte in ljubeznivo se obhodite. Kar se bote naučili, vam nihče ne more vzeti: šolski nauk je taj več vreden, kakor polne skrinje denarja in blaga. Zato, ljubi moji otročiči! povzdignite sedaj s menoj vaše roke in serca k Očetu v nebesih in recite počasno in glasno za menoj: „Usmiljeni

Bog! Ti si naš dober oče, Ti hočeš, da tukaj lepo živimo in enkrat pa v nebesa pridemo. To se pa u šoli učimo. Zato, ljubi **Oče!** pomagaj nam, celo leto u šolo pridno, hoditi se lepo učiti in brumno živeti. Naj nam šolski nauk globoko v serce seže in obilno dobrega sadja obrodi, — Tebi k časti, našim starišem k veselju, nam pa k večnej in časnej sreči. To nam, vmiljeni **Oče!** podeli po **Jezusu Kristusu**, tvojem ljubem **Sinu** in **Gospodu** našem! Amen.

Konec francozkega kralja Ljudevita XVI.

Ob času kralja Ljudevita so bezverni in bezvestni modrijani celo francozko deželo zmotili in spuntali, in Jakobinarji so novo vero vpeljali. Kralj si je na vso moč prizadjal, tem rečem konec storiti, in tako deželo (od) nesreče rešiti. Ljudstvo pa se je zoper njega vzdignilo, se spuntalo, in je sklenilo, kralja odstaviti. To hudobno reč dopernesti, je bil 10. dan avgusta 1792 odločen. Ko je taj 10. avgust zasvitel, je začelo na edno plat zvoniti, to je bilo znamenje, da se zdaj punt začne.

Z vsih ulic se ljudje gnječijo, in velika truma puntarjev se vleče proti kraljevemu dvoru. Kraljevi stražniki to zagledati, so sklenili, za svojega kralja umreti. Ljudevit pa jim je prepovedal na ljudstvo strelati. Puntarji prideró pred kraljevi dvor, in vpijejo na ves glas: „dajte nam tirana, dajte ga!“ Dolgo časa so se vojšaki za svojega kralja bili, pa premalo jih je bilo, in morali so se divjeji sili vdati; Ljudevit pa je bil s svojo družino v ječo odpeljan.

Deržavni sbor je sklenil kralja odstaviti, in 21. septembra 1792 se je poprejšno kraljestvo spremenilo v republiko alj ljudovlado, in francozko ljudstvo je od tega dneva začelo leta šteti, — ne več od Kristusovega rojstva.

Eden iz med puntarjev je u velikem sbornu to govoril, da Ljudevit že zavoljo tega smert zasluži, ker je bil kralj. Drugi pa so prosili, da bi ga ne umorili, temuč ga le kraljeve časti odstavili. Puntarji so taj sklenili, Ljudevita u veliki sbor poklicati. Poslali so taj po kralja. Ko je v dvorano stopil, kjer je bilo ljudstvo sbrano, so ga vsi pogledovali, in vse je bilo tiho.

Predsednik ga s timi besedami nagovori: „Ljudevit Kapet! francozko ljudstvo Vas obtoži, da ste Vi uzrok tega punta in vsih nesreč, ktere čez našo deželo pridejo.“ Kralj je ponižno vse poslušal, in potem, ko mu je bilo vse odbrano, so ga sopet v ječo odpeljali, in zdaj je bil od svoje žene, svoje hčeri, svoje sestre in svojega sina ločen. Veliki sbor je po njegovem odhodu sklenil, da naj se kralj ob glavo dene. Ali neki pravični ljudje so se temu zoperstavljali in sprosil, da naj si Ljudevit, kakor drugi obtoženi, svojega zagovornika izvoli. To je bilo tudi pripuščeno.

Ko je 26. dan decembra nastopil, je bil Ljudevit sopet v veliki sbor pripeljan. Njegov zagovornik je tako lepo in pravično govoril, da je jih bilo mnogo globoko ganjenih. Gotovo bi mu bil tudi življenje sprosil, ako bi Jakobinarji in drugi hudobneži ne bili že poprej sklenili, ga umoriti.

Po tem je bil Ljudevit sopet v ječo odpeljan. Jakobinarji pa so na ves glas upili: „On je smerti vreden!“ Kako da je Ljudevitu to k sercu šlo, si vsakter lahko misli. —

Neki Jakobinar, kteri je bil poprej mesar, je hotel, da naj Ljudjevita v drobne kosce razsekajo, in potlej v vsaki okraj (Departement) en košček pošlejo! — Dolgo časa so se v sboru pogovarjali, kaj da je storiti. Sklenjeno je bilo, da naj tista stranka zmaga, kjer več ljudi za njo govori. In oh groza in nesreča! Ljudjevit je bil 17. januarja 1793 k smerti obsojen.

Malesherbes je bil prvi, ki je kralju to žalostno novico naznanil. Ko je k njemu v ječo stopil, mu k nogam pade, in na ves glas joka. Ljudjevit pa ga je tolažil, in kmalo potem djal: „Saj vunder enkrat vem, pri čem da sem, čez dve ure že premišlujem, ali bi bil kdaj svojemu ljudstvu kaj hudega storil. Vem, da bodem kmalo stal pred božjim sodnikom, prisežem živemu Bogu, da si nikdar nisim družega želel, kakor srečo svojega ljudstva!“

Ko je veliki sbor 20. januarja kralju na znanje dal, da je k smerti obsojen, si je on precej spovednika zbral, kteri ga je še na zadnjo uro tolažil in mu na serce govoril, koliko da je moral naš gospod Jezus po nedolžnem za nas prestati. Tudi od svoje družine se je smel posloviti. Strašno žalostno je bilo viditi, kako sta ljuba otroka od svojega očeta slovo jemala; njegova preljuba

gospa in njegova sestra mu k nogam padete, in grenke solze so jih močile. Dolgo časa se ni družega slišalo kakor jok in stok. Pa vunder na enkrat tiho postane, in čez eno celo uro se je kraljeva družina tiho u ječi pogovarjala. Potem se je kralj le po sili od svojih ljubih ločil, in jim obljubil, jih še drugi dan obiskati.

(Konec sledi.)

Novo leto.

Je leto se steklo
U večno morjé,
Ne bode več prišlo
Njegovega dné.

Nam njega minulo
Veselje je vse,
Težave bridkosti
So z njim nam odšle.

In danas začnemo
Zdaj leto novó,
In nič še ne vemo,
Kaj dalo nam bó.

Alj bodemo srečni,
Veseli al ne,
Prihodno še skrito
Pred nami je vse.

Prosimo ponižno,
Vsi danas Boga,
Da v novem zdaj letu
Nam milosti da!

O Jezus, ki danas
Obrezan si bil,
O daj, da bi vsaki
Te vredno častil!

Daj srečno nam leto!

Te prosimo vsi zdaj,

In enkrat daj priti

V nebeški nam raj! —

Miloljub.

Listonoša.

iz Škofjeloke. Ni dolgo, ko smo imeli na tukajšni poglavitni šoli mesečne preskušnje. Nar perva je bila v pervenčnici. Pristopili so k njej g. vodja Cenc Majer in vsi drugi g. učitelji. Koj po molitvi smo počeli in jo kake dve uri sukali. Na povelje g. vodja sem pustil odmoliti, in od tod smo se vsi skupej v druge razrede podali in tako so bile skušnje dva dneva, in vsak učitel je pokazal, kao daleč da je vzel, in koliko da učenci znajo. Resnično

sem se očudil, kako da otroci u nemškem in slovenskem jeziku napredujejo. Pri g. Podobnik-u so otroci nemško in slovensko brali, in to kar so brali, tako razlagali, da jih je bilo veselje poslušati. Pri g. Cvek-u in g. Kramer-ju ste se nemška in slovenska slovnica s branjem zjediniile, in res, prav gladko je šlo. Nemško so otroci govorili, kakor da bili terdi Nemci. Tudi slovenski jezik je na visoki stopnji. Kar mi je pa nar bolj dopadlo, ie bilo slovensko in nemško lep opisje. Slava nevtrudljivim g. učiteljem!

Po skušnjah je bil shod, in tukaj se je pomenkovalo. Previdilo se je, da mladina zmeraj bolj napreduje.

Po shodu nas včasih visokovr. g. dehant Kramer h kosilu povabijo, in nas prav dobro pogoste. Hvala gospodu!

Jože Eržen.

Društvo sv. Mohora.

* Za napravo „društvene matice“ so poslali p. n. sledeči gospodi:

Učenci pervenčnice v Loki	2	gld. — kr.
Eržen Jožef, učitelj v Loki	1	„ — „
Einšpieler Andrej, katehet	3	„ — „
Lukanc Jak. fajmošter v Ločah	3	„ — „
Comel Andr., kadetfeldwebel v Bergami	3	„ — „
Ferk Mat. farni oskerbnik pri sv. Trojici v slov. goric. 1	24	„
Brič Franc, kapl. v Kirchbachu	—	„ 24 „
Duller Jak. župnik v Žavcu	20	„ — „
Plemel Valent. in Šuler Janez	—	„ 48 „
Pušl Ant. kapl. v Kotmarivesi	—	„ 24 „

skup 35 gold. — kr. sr.

* Dalje so pristopili n. p. gospodi: 862. Sever Lov. bogosl. II. I. v Celovcu; 863. Nemeč Jos. bogosl. I. I. v Gradcu; 864. Kapus Jan. kapl. v Trebevnem; 865 in 866. Mejač Ant. in Zorc Juri, kaplana pri Fari v Idrii; 867. Pokorn Ant., fajm. v Senosečah; 868. Grösslinger Jan. učit. pri sv. Jurju v slov. gor.